

RIKSDAGENS
KULTURUTSKOTT

Helsingfors
den 15 september 1992
Utlåtande nr 3

Till Utrikesutskottet

Riksdagen bestämde med stöd av ett beslut av den 17 juni 1992 att alla andra specialutskott skall avge utlåtande till utrikesutskottet om regeringens proposition nr 95 med förslag till godkännande av vissa bestämmelser i det avtal som gäller upprättandet av Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Med anledning av ärendet har utskottet hört konsultative tjänstemannen Jukka Liedes, biträdande avdelningschefen Matti Lähdeoja, högskolerådet Leena Pirilä, projektchefen Reijo Aholainen och regeringssekreteraren Hannu Wager vid undervisningsministeriet, undervisningsrådet Riitta Lampola vid utbildningsstyrelsen, biträdande avdelningschefen Simo Juva vid Finlands Stadsförbund, chefen för kulturfrågor Seppo Korpipää vid Suomen Kunnallislitto samtidigt som representant för Finlands svenska kommunförbund, andra vice ordföranden Sinikka Semenoja vid delegationen för sameärenden, ordföranden, professor Antti Tanskanen vid Finlands Akademi, chefplaneraren Esko-Olavi Seppälä och chefplaneraren Erkki Ormala vid statens råd för vetenskap och teknologi, ordföranden, professor Juhani Kärjä och generalsekreteraren Tapio Rajavuori vid högskolerådet, ordföranden Tuulikki Karjalainen vid centralkommissionen för konst, verkställande direktören Tarja Koskinen vid Kopiosto ry, verkställande direktören Matti Ahde vid Oy Veikkaus Ab, ombudsmannen Liisa Kauppinen och ekonomichefen Markku Tornainen vid Dövas Förbund, verkställande direktören Pentti Lappalainen och vice ordföranden Pentti Kivelä vid De Synskadades Centralförbund, generalsekreteraren Jouko Vasama vid Social- och hälsovårdsorganisationernas samarbetsförening SAF r.f., yrkesutbildningssekreteraren Pekka Porvali vid Metallarbetarförbundet, utbildningssekreteraren Tuula Pitkänen vid Hälsovårdens fackorganisation Tehy rf, utbildningspolitiska sekreteraren Heikki Liede vid

Akava rf, biträdande direktören Heikki Hirvinen vid Industrins utbildningsutskott, utbildningspolitiska sekreteraren Outi Kinttula vid Finlands studentkårers förbund, ordföranden Jaana Kuisma vid Finlands Yrkesstuderandes Centralförbund SAKKI rf och ordföranden Henri Korpi vid Förbundet för Gymnasisterna i Finland rf.

Kulturutskottet har behandlat ärendet till den del det hänför sig till dess behörighetsområde och anför vördsamt följande som sitt utlåtande.

Allmänt

Av de sektorer som faller inom kulturutskottets behörighet omfattar avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet bl.a. examenserkännande, utbildnings- och forskningssamarbete, audiovisuella tjänster och upphovsrätt. Vidare har de generella bestämmelserna i avtalet en viss betydelse t.ex. när det gäller att stödja kulturen.

Avtalet kommer att få betydande ekonomiska verkningar speciellt för forskarsamarbetet. Medlemsstaterna betalar ett BNP-relaterat finansierat bidrag för medverkan i olika program.

Kulturutskottet anser att avtalet inom områdena utbildning, forskning och kultur betyder bättre möjligheter för Finland förutsatt att vi även på hemmaplan ser till att hålla hög standard och värna om utvecklingsförutsättningarna. Utskottet tillstyrker avtalet.

Enligt utskottets mening är det nödvändigt att vi fullt ut nyttiggör de möjligheter som EES-avtalet ger, att vi ser till att informationen löper och att vi i största möjliga utsträckning försöker utöva vårt medinflytande redan vid planeringen. Vi måste se till att vi vid vår EG-representation har ett tillräckligt antal experter på olika områden, bl.a. utbildning, forskning och kultur, för att sköta och följa upp utvecklingen på sitt eget område.

För att utbytet av studerande och forskare skall ge utdelning i praktiken måste de som är intresserade få adekvat information om sina möjligheter och om vad olika program och projekt går ut på. Utskottet anser att centralen för internationellt personutbyte spelar en viktig roll när det gäller att sprida information och knyta kontakter. Målet är att hjälpa läroanstalterna att knyta direkta kontakter på egen hand. Enligt utskottets mening är det nödvändigt att centralens verksamhet utvecklas och att verksamhetsbetingelserna säkerställs.

Utskottet framhåller att det i framtiden klart bör framgå vilken del av den nya lagstiftningen som är nationell lagstiftning och vilken del som kommit till på grund av avtalen. Regeringen bör också i sina propositioner ge en adekvat motivering för de krav som avtalen ställer på vår EES-lagstiftning. Enligt kulturutskottet är det viktigt att det direkt framgår av propositionerna vilka direktiv och andra beslut som gör det nödvändigt att stifta den aktuella lagen.

Utbildnings- och forskningspolitiken

Utskottet finner det positivt att EES-avtalet gör det möjligt att utvidga utbildnings- och forskningssamarbetet i Europa.

Utskottet konstaterar att statsutskottet i sitt utlåtande har tagit upp det forskningssamarbete som avtalet möjliggör med tanke på Finland. Kulturutskottet omfattar statsutskottets ställningstaganden. Det påpekar dock att lejonparten av de medel som står till buds för EG:s tredje ramprogram kommer att användas för att höja industrins konkurrenskraft och utveckla den tekniska infrastrukturen. Kulturutskottet understryker vikten av att tillräckligt stora anslag anvisas för forskning och forskarutbildning i Finland. Särskilt gäller det att uppmärksamma forskningens standard i Finland och se till att den inriktas på olika områden. Utskottet finner det viktigt att forskningen också på områden som inte omfattas av avtalet värnas. Det är enligt utskottets mening nödvändigt att tillräckliga anslag anvisas t.ex. för humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning för att avtalet inte skall snedvrída den finländska forskningspolitiken.

Utskottet understryker betydelsen av att det nordiska forsknings- och utbildningssamarbetet fortsätter.

EES-avtalet ger inte EFTA-länderna medinflytande vid beslut om utbildnings- och forskningsprogrammen. Utskottet framhåller dock att finländarna bör visa sig aktiva vid planeringen av program och projekt som omfattas av avtalet, eftersom EES-avtalet ger en möjlighet till det.

Enligt avtalet skall alla hinder för de studerandes fria rörlighet avskaffas på det internationella planet. Utskottet anser att detta när det gäller Finland betyder att de studerande bör garanteras en så stor fri rörlighet som möjligt även på det nationella planet. Detta skulle motsvara den europeiska uppfattningen om flerformiga och individuella examenslösningar och göra Finland till ett attraktivt alternativ för utländska studerande. Vidare understryker utskottet de studerandes möjligheter till ökad rörlighet på eget initiativ.

Avtalet syftar inte till att harmonisera utbildningen utan medlemsländerna kommer att kunna utveckla utbildningen helt självständigt. Enligt utskottets mening främjar samarbete en utveckling av utbildningen i Finland även i innehållsligt hänseende. Detta gäller undervisningsstoffet i nästan alla läroämnen, bl.a. språkundervisning, historia, geografi och konstämnen, som skall göra barn och unga förtrogna med det multikulturella Europa. Utskottet poängterar hur viktigt det är med internationell undervisning i finländsk utbildning och att det förutsätter ökad fostran till internationalism. För att utbildningssamarbetet på det europeiska planet skall kunna byggas ut måste också språkurvalet inom den finländska utbildningen utvidgas. Vidare finner utskottet det viktigt att jämställdheten i utbildningen säkerställs.

För att de handikappade skall kunna garanteras tillgång till utbildning, information och kontakter är det enligt utskottets mening viktigt att handikapporganisationer och även olika medborgarorganisationer bereds en möjlighet att bli hörda.

På senare tid har antalet utlänningar i finländska läroanstalter ökat betydligt. Utskottet anser det nödvändigt att behövlig stödundervisning ordnas för dem som har språksvårigheter.

EES-avtalet avser att förverkliga de s.k. fyra friheterna. Ett led i den fria rörligheten för personer är att erkänna nationella examina avlagda i EES-länderna, bygga ut samarbetet inom yrkesutbildningen och att förbättra möjligheterna att studera i ett annat EES-land. Utskottet

konstaterar att det inom den närmaste tiden sannolikt kommer att då ta upp lagstiftningen om erkännande av examensbevis som utfärdats i andra EES-stater. I det sammanhanget kommer utskottet i detalj att ta ställning till det finländska examenssystemet.

Kulturpolitiken

EES-avtalet omfattar inte kulturpolitik eller kulturellt samarbete. Avtalet tar bara upp audiovisuella tjänster. Avtalsförhandlingarna resulterade dock i två deklARATIONER som understryker samarbete i kulturella frågor och samförstånd i ett mångkulturellt Europa samt behovet av att värna om det nationella och regionala kulturarvet. Vidare utfäster sig avtalsparterna att samarbeta för att förebygga olaglig handel med kulturföremål och att vidta de åtgärder som laglig handel kräver. Utskottet konstaterar att samarbetet på kulturens område kommer att få ökad betydelse inom EG och därigenom att också få större inflytande över EES-samarbetet.

De allmänna principerna i EES-avtalet inverkar på många sätt också på kulturella frågor. Den fria rörligheten för varor, tjänster, kapital och personer gäller även kulturella alster, tjänster och konstnärer. Utskottet anser att de största osäkerhetsfaktorerna inom kulturen har att göra med hur den skall finansieras.

Merparten av det statliga stödet till kultur går till att finansiera konstinrättningar och andra kulturella inrättningar. Konkurrensbegränsningarna i avtalet gäller inte detta slag av verksamhet. Enligt vad utskottet erfarit står inte heller stipendier för att trygga konstnärers arbetsmöjligheter i strid med EES-avtalet.

Inom EG bereds ett förslag till en viss liberalisering av tippning och penningspel. År 1991 överförde Oy Veikkaus Ab via budgeten 1 264 miljoner mark till undervisningsministeriet till stöd för vetenskap, konst, idrott och ungdoms-

fostran. Utskottet anser att Finland kraftigt bör stödja och understryka den ståndpunkt som Egländerna omfattade i april 1992 om att tippning och penningspel inte bör hänföras till ekonomisk rätt utan till allmän ordning. Kulturutskottet menar att detta är nödvändigt för att överskottet av penningspel i Finland alltjämt skall kunna delas ut till stöd för vetenskap, konst, idrott och ungdomsarbete.

Kulturutskottet anförde i sitt utlåtande om statsrådets redogörelse om konsekvenserna av ett EG-medlemskap för Finland att samernas situation i ett integrerat Europa bör utredas separat, t.ex. i samarbete med de andra nordiska länderna. Enligt vad utskottet erfarit har någon sådan utredning inte påbörjats och därför upprepar utskottet sin ståndpunkt.

Upphovsrätt

I EES-avtalet ingår bestämmelser om upphovsrätt och annan immateriell äganderätt. Avtalsparterna utfäster sig att se över lagstiftningen om andlig egendom så att den harmonierar med den allmänna skyddsnivån inom EG. Enligt en utredning som utskottet fått uppfyller skyddsnivån i Finland detta generella krav. Strävan inom EG att uppnå en hög skyddsnivå leder troligen till att de viktigaste områdena som har med upphovsrätten att göra harmoniseras inom de närmaste åren. Utskottet konstaterar att vi redan i detta nu har en hög och effektiv skyddsnivå och anser att en ännu högre nivå åtminstone rent generellt är acceptabel.

Med stöd av det ovan sagda anför kulturutskottet vördsamt

att lagförslagen i regeringens proposition bör godkännas och

att utrikesutskottet bör beakta det som anförs i detta utlåtande när det utarbetar sitt betänkande.

I den avgörande behandlingen deltog ordföranden Jouppila, vice ordföranden Astala, medlemmarna Ala-Harja (delvis), Aula (delvis), Gustafsson, Hacklin, Laakso (delvis), Lehtinen (del-

vis), Lindqvist (delvis), M. Pietikäinen (delvis), Pykäläinen, Suhola, Toivonen (delvis), Tykkyläinen och Virrankoski samt suppleanterna A. Ojala (delvis), O. Ojala och Seivästö (delvis).

